

*Резнікова Н.В.**

АНТИНОМІЯ ЗАЛЕЖНОСТІ ТА РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

В статті пропонується аналіз теорій залежності. Наводиться система класифікації країн залежно від рівня їхнього розвитку та характеристика різних видів залежності. Набуває теоретичного осмислення проблема підпорядкованості розвитку країн, що розвиваються потребам країн центру.

Ключові слова: залежність, розвиток, недорозвиненість, нерівність, потрясіння, країни, що розвиваються, розвинені країни.

The article presents an analysis of theories of dependence. We give a system of classification of countries according to their level of development and the characteristics of different types of dependence. The paper provides theoretic comprehension of the problem of the developing countries' development subordination to the needs of the center (states).

Key words: dependence, development, underdevelopment, inequality, shocks, developing countries, developed countries.

В статтє приводится анализ теорий зависимости. Приводится система классификации стран в зависимости от уровня их развития и характеристика различных видов зависимости. Приобретает теоретического осмысления проблема подчиненности развития развивающихся стран потребностям стран центра.

Ключевые слова: зависимость, развитие, недоразвитость, неравенство, потрясения, развивающиеся страны, развитые страны.

Постановка проблеми. Існує кілька підходів до розуміння характеру глобальних відносин між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, які у цілому можна віднести до класичної, структурної теорій і теорії залежності. Класична теорія об'єднує різні версії фундаментальної економічної теорії, у тому числі неокласичну теорію економічного зростання і теорію стадій економічного зростання. Класичний підхід поділяє оптимістичну точку зору про те, що світова економічна система з відносинами в умовах вільної торгівлі не обмежує можливість зростання країн, що розвиваються. Більше того, теоретики неокласичної школи наполягають, що саме ендогенні умови є основним обмеженням розвитку. Представники структуралізму наголошують на проблемах, пов'язаних із структурною організацією світової економіки, а також структурних бар'єрах на шляху розвитку вітчизняної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Геоекономічні трансформації світової економіки опинились в дослідницькому ракурсі багатьох зарубіжних вчених. Теорії залеж-

* кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ності, серед авторів яких І. Валерстайн, А. Франк, Т. Дос Сантос, Ф.-Е. Кардозо, Т. Гальперін-Донгі дали підґрунтя для подальшого аналізу причин виникнення недорозвиненості окремих країн та консервування їхнього підлеглого становища по відношенню до розвинених держав світу. Визначенню специфіки позиціонування гео економічних акторів та системних механізмів залежності присвятили свої праці, А. Амсден, А. Валенсуела, А. Вендт, Б. Брюер, Б. Сілвер, Г. Файєрбах, Дж. Арігі, Дж.-А. Капоразо, Дж.-С. Валенсуела, К. Чейз-Дан, Р. Бреннер, Т. Сміт. Втім, попри небайдужість економістів до дослідження феномену приреченості на перебування у числі периферії світової економіки або її центрів сили, науковці оминули увагою вивчення самого феномену економічної залежності як багаторівневого явища, що і являє собою важливе наукове завдання.

Виклад основного матеріалу. К.-Є. Бозон і Ч.-Ф. Абель, наводячи компаративний аналіз між концептуальними засадами модернізаційного підходу і підходу залежності, розміщують їх на різних полюсах координат, що цілком виправдано [1]. Модернізаційний підхід виходить з постулату, що саме інтеграція країн Третього світу до міжнародної капіталістичної системи сприяє їхньому прогресивному розвитку в площині економічній, соціальной, політичній і культурній, що, саме по собі, створить певні вихідні умови для подальшого сповідування, в першу чергу, власних інтересів та впливатиме на формування каркасу незалежної економічної політики. Теорії залежності, в свою чергу, фокусують свій дослідницький ракурс на каналах пригнічення трансформаційного потенціалу країн внаслідок їхньої інтеграції з розвиненими державами.

Б. Бербероглу наводить дещо інший поділ теорій розвитку, умовно розбиваючи їх на дві групи – девелопменталістську, репрезентовану неокласичними теоріями розвитку та теоріями стадій економічного росту, та власне групу, що об'єднує різновиди теорій залежності [2]. Безперечно, «залежність» є складним поняттям, про що свідчить різноманіття його трактувань, запропонованих самими прихильниками теорії залежності, але здебільшого всі погоджуються з тим, що залежність передбачає не лише асиметричну взаємозалежність зовнішньоторговельної сфери, а й стосується економіки у цілому. Аналіз залежності ускладнюється тим, що одиницями такого аналізу більше не є держави-нації, що взаємодіють між собою.

Класи, соціально-економічні групи, розподіл багатства і політична влада становлять потенційні джерела залежності, а їх діяльність, моделі поведінки і можливі союзники набувають транснаціонального характеру. То ж об'єктивно оцінюючи залежність, варто аналізувати не лише внутрішні або зовнішні, а й транснаціональні об'єднання іноземних і національних угруповань, що в межах однієї моделі виглядає нереалістично. Попри те, що наявність зовнішньої системи є цілком очевидною, Дж. Капоразо наполягає, що має значення тільки те, що вона справляє істотний вплив, коли система домінування проявляється як внутрішня сила через соціальні практики місцевих груп і класів, які намагаються реалізувати зовнішні інтереси [4].

Х. Брустер у своєму визначенні наголошує на недостатній інтегрованості різних секторів залежної економіки у результаті зовнішнього впливу. Залежність він визначає як нестачу можливостей з управління важливими компонентами економічної системи [3]. Така ситуація характеризується відсутністю взаємозалежності між економічними функціями секторами системи, що означає, що система не має внутрішнього динамізму, який уможливив би її функціонування як незалежної й автономної одиниці.

Ф. Кардозо навіть точніший у своєму трактуванні залежності як структурної деформації залежної економіки: він визначає її через специфіку накопичення капіталу в залежних економіках, яке не здатне пройти повного циклу. Капіталізм у залежних країнах

спотворений через відсутність розвинутого ринку капітальних товарів, тоді як накопичення місцевого капіталу вимагає динамічного доповнення ззовні, і, більше того, він має вписуватися у схему міжнародного капіталізму [5].

Таким чином, підхід теорії залежності є історичним і таким, що песимістично оцінює можливості розвитку країн третього світу, принаймні, у тому випадку, коли країни, що розвиваються, виступають активними акторами світової економічної системи. Здебільшого теорії залежності і світової системи поділяють світ на центр – де економіки є динамічними, а зростання у них стимулюється внутрішніми економічними чинниками, і периферію – де зростання може відбутися, але джерела цього зростання є екзогенними за своєю природою і, по суті, перебувають у центрі.

Більше того, це зростання часто зупиняється, зрештою знову відновлюється і має тенденцію бути дуже повільним упродовж тривалого періоду. Таким чином, адепти даного напрямку стверджують, що недорозвиненість периферії є прямим результатом розвитку центру. Країни, що розвиваються, можуть звільнитися від цих відносин залежності за рахунок відмови від вільної торгівлі і жорсткого управління, а то й відмови від іноземних інвестицій.

Творці теорії залежності мають імперіалістичні погляди на міжнародну систему. Вони приймають як даність те, що:

- розподіл товарів у світі нерівномірний і не поліпшиться з огляду на сучасну структуру міжнародної політичної системи;
- сучасна система постала із колоніалізму і капіталізму;
- центри виробництва (країни ОЕСР) експропріювали надлишковий капітал периферії (менш розвинених країн) і вибудували економіки останніх так, щоб перешкодити місцевому розвитку;
- сучасна система зберігає основні риси попередніх і заснована на експлуатації.

Теорія залежності у викладі А. Франка і Дж. Галтунга намагається пояснити, як відносини обміну між центром і периферією ведуть до нерівномірного розподілу багатства [7]. У цих працях саме нерівність у доходах і створює поняття залежності, нерівність же приймається як даність. Нерівність, а як наслідок – ієрархічність зумовлена структурою міжнародної економічної (капіталістичної) системи і підтримується, на їх думку, неявними й формальними об'єднаннями ТНК, що базуються у розвинених країнах і на периферії. Крім того, вони стверджують, що програми міжнародної допомоги, культурний обмін тощо впроваджуються, аби закріпити зв'язки домінуючих і залежних акторів.

Прихильники теорії залежності стверджують, що економіки країн третього світу були сформовані відповідно до умов, установлених у розвинених країнах і, отже, їхнє зростання і розвиток були відсталими і залежними. Т. Дос Сантос у зв'язку з цим під залежністю розуміє ситуацію, в якій економіка певних країн визначається розвитком і розширенням іншої економіки, якій вона підлегла [6]. Відношення взаємозалежності між двома або більше економіками, а також між ними і світовою торгівлею набуває форми залежності, коли деякі країни (домінуючі) можуть розширюватися і бути самодостатніми, тоді як інші країни (залежні) можуть зробити це тільки як відображення того розширення, яке може мати як позитивний, так і негативний вплив на їхній безпосередній розвиток. Таким чином, Т. Дос Сантос, який знаходився під впливом франківських ідей, робить спробу пояснити саму природу феномену економічної залежності країни через узагальнення особливостей її історичного досвіду як певної даності, яку слід прийняти як таку, що не підлягає корегуванням, але впливає на весь її подальший розвиток [6].

Отже, акцент тут робиться на тому, що для по-справжньому залежних економік незалежні зростання і розвиток неможливі. Мається на увазі, що ця ситуація є шкідливою для

тривалої перспективи розвитку в залежних країнах, тоді як у короткотерміновій перспективі ефект може видатись позитивним. Тоді як більшість економістів вважали недорозвиненість як свого роду початковим станом для більшості суспільств, а розвиток розглядали як рух від цього початкового стану, А.-Г. Франк доводив, що недорозвиненість периферії є прямим результатом зростання і розширення центру. Більше того, А.-Г. Франк, який поділяв світ на країни центру і країни периферії, стверджував, що недорозвиненість останніх є прямим результатом розвитку перших [7].

Відносини залежності між центром і периферією відтворені у межах периферії у різкій відносині між метрополією і супутниками. У сільській місцевості супутники служать джерелом додаткового капіталу, який потім передається у місто або столицю, які, у свою чергу, частково передаються з країни у центр. Отже, відносини між центром і периферією та метрополією і супутником – це відносини, в яких відбувається експлуатація, що і забезпечує структуру, за допомогою якої додатковий капітал переходить від одного географічного регіону до іншого. Саме такий перехід додаткового капіталу від супутників і периферій робить тривалий розвиток у цих регіонах малоімовірним.

Фактичні тенденції до експлуатації поставляються у кількох різних формах. Монополістична влада країн центру дає їм змогу піднімати ціни на експорт відповідно до цін на експорт з периферії. Крім того, центр також має владу монополіста при купівлі експортної продукції з периферії, що дає їм змогу занижувати ціни. Підсумком є те, що створюються умови торгівлі, несприятливі для периферії, і це насправді спричиняє перехід надлишкового капіталу. Крім того, діяльність транснаціональних корпорацій також забезпечує механізм для вилучення надлишкового капіталу, що може відбутися у результаті репатріації прибутку, яка є передачею потенціальної додаткової вартості від периферії до центру. І, нарешті, транснаціональні корпорації, які вилучають значну частку капіталу з національних ринків капіталу, насправді витісняють вітчизняних інвесторів. Оскільки вітчизняний інвестор, скоріше, інвестує у проекти усередині країни, це також становить перешкоду для загального розвитку.

Робота С. Аміна пропонує іншу точку зору на теорію залежності. Він розглядає світ як організовану капіталістичну систему. Ця система виникла як результат розширення капіталістичного способу виробництва, який почався у шістнадцятому столітті. Усі суспільства є частиною цієї світової системи, але нерівними частками, зокрема, центр і периферія відіграють не рівні ролі у системі у процесі не еквівалентного обміну.

На периферії існує надлишок трудових ресурсів, який сам по собі є частково результатом імплементації політики. Правлячі групи на периферії перебувають у союзі з представниками центру і створюють відповідні умови на периферії з обмеженими можливостями зайнятості для робітників, а селяни ще не мають доступу до кількості землі відповідної якості, необхідної для підтримки засобів до існування їхніх сімей. У підсумку, утворюється значний трудовий ресурс; відповідне зниження заробітної плати викликає зниження цін на товари, вироблені на периферії. Отже, умови торгівлі складаються на користь центру і всупереч інтересам периферії. Як наслідок, передача надлишкового капіталу створює істотний бар'єр для загального розвитку.

Недорозвиненість периферії має ряд особливостей. По-перше, виробнича діяльність периферії нерівномірно розподілена за секторами. Існує сучасний сектор виробництва продукції для невеликої меншості багатих людей, але більша частина решти периферії позбавлена капіталу. По-друге, виробничі процеси у центрі формуються у природі, тоді як на периферії розчленовані. У центрі зафіксоване таке співвідношення між попитом і пропозицією, що задає вектор розвитку виробничих процесів у всій економіці. Отже, розши-

рення сектора А має позитивний вплив на інші сектори за рахунок цих співвідношень. Крім того, на периферії мало зв'язків між різними секторами. Як підсумок, розширення одного сектора має незначний вплив через співвідношення попиту і пропозиції з рештою економіки. Насправді, це виключає автоцентричний розвиток периферії. Останньою характеристикою є те, що відносини між центром і периферією є відносинами домінування першої над останньою, і це домінування посилюється за рахунок фінансової залежності.

Безумовно, класифікація в межах підходу теорії залежності значно відрізняється від звичайних класифікацій, запропонованих різними міжнародними інституціями (Табл. 1). Відсутність єдиної методології або узгодженості у класифікації країн залежно від рівня розвитку спонукала деякі міжнародні організації використовувати членство в Організації економічного співробітництва і розвитку як основний критерій набуття країною статусу розвиненої. Поки що сама ОЕСР не використовує систему класифікації країн, але у преамбулі Конвенції про створення ОЕСР міститься положення про те, що «економічно більш розвинені договірні сторони мають співпрацювати у наданні допомоги у міру своїх можливостей державам, що розвиваються».

Наразі членство ОЕСР мають лише 34 країни (20 членів були засновниками організації), тому результати такого евристичного підходу показують, що 80-85 % країн світу є країнами, що розвиваються, а 15-20 % є розвиненими країнами. Таким чином, система класифікації країн залежно від рівня їхнього розвитку отримала назву таксономії розвитку, а відповідні цій системі критерії стали називатись показниками розвитку.

Таблиця 1.
Класифікація країн різними міжнародними організаціями [9].

	МВФ	ПРООН	Світовий банк
Назва розвинених країн	Передові держави	Розвинені держави	Країни з високим рівнем доходу
Назва країн, що розвиваються (КЩР)	КЩР і країни з ринком, що формується	КЩР	Країни з низьким і середнім рівнем доходу
Порогові значення	Не існують	Відносні	Абсолютні
Тип порогових значень	Наближені до абсолютних	75 % розподілу доходу	US \$6,000 світового доходу у цінах 1987 року
Частка розвинених держав у 1990 року	13%	25%	16%
Частка розвинених держав у 2010 році	17%	25%	26%
Підкатегорії КЩР	КЩР з низьким рівнем доходу; країни з ринком, що формується та інші КЩР	Країни з низьким потенціалом; країни з середнім потенціалом; країни з високим потенціалом	Країни з низьким доходом; країни з середнім доходом

Частковий аналіз показує, що системи класифікації є досить схожими щодо визначення держав як розвинених або тих, що розвиваються. Усі три міжнародні організації

визначають малу кількість розвинених держав. Усі держави, віднесені МВФ до групи передових, віднесені до групи розвинених за класифікацією ПРООН. І лише сім держав, що є розвиненими за класифікацією ПРООН (Барбадос, Бруней, Естонія, Угорщина, Польща, Катар і ОАЕ), не входять до передових держав у класифікації МВФ. За класифікацією Світового банку, група держав з високим рівнем доходу є найбільшою і містить усі передові держави і всі розвинені держави. Окрім того, до групи з високим рівнем доходу за класифікацією Світового банку віднесені Багамські острови, Хорватія, Екваторіальна Гвінея, Кувейт, Латвія, Оман, Саудівська Аравія, Тринідад і Тобаго, що не є ні розвиненими, ні державами з передовою економікою. Міжнародні організації досягли у цілому аналогічних висновків щодо класифікації розвинених держав. Схожим є і перелік країн, що розвиваються (КЩР). Враховуючи, що група країн, що розвиваються і містить досить різноманітні країни, усі три міжнародні організації практикують поділ групи КЩР на підгрупи.

Рис. 1 Таксономії розвитку [9].

Безперечно, тут варто дати визначення поняттю розвиток, та, на жаль, єдиного такого визначення не існує. Економісти класичної школи надавали більше уваги визначенню економічного розвитку як стійкого зростання доходу на душу населення, в той час як неокласики дещо оминули це питання. Після Другої світової війни з розпадом колоніальної системи з'явилися нові незалежні держави, а, отже, економіка розвитку стала однією з підгалуздей економічної науки. Так, у новій редакції «Економічного словника», виданого міжнародним науковим видавництвом «Palgrave», міститься стаття про «Економіку розвитку», де використовуються терміни «піонер» і «ті, що спізнилися» для пояснення ситуації на міжнародній арені з появою нових бідних незалежних держав у світі, де вже існували багаті розвинені країни. Економічний розвиток розуміли як процес, в якому країни, що спізнилися, намагаються наздогнати піонерів. Науковий інтерес спрямований не лише на з'ясування причини розриву у доходах між країнами, а й у поясненні різниці у соціальній, культурній сферах і структурі виробництва безпосередньо у самій країні. Втім, поки розбіжності у доходах надається основна увага, економісти все частіше приходять до висновку, що розвиток - це багатогранна проблема.

Оптимізм прихильників класичної теорії і песимізм прихильників теорії залежності вельми суперечливі. Свого часу, дослідниками Г. Рейсен, М. Грандес, Н. Пінаудбуло зроблено кілька спроб емпірично перевірити висновки теорії залежності. Ці спроби, зазвичай, базувались на регресійному аналізі або пов'язаних з ними методах для аналізу взаємозв'язку між розвитком (що часто вимірюється величиною ВВП на душу населення) і різними показниками залежності. Попри єдині вихідні умови та запропоновану методологію обрахунків, результати виявлялися неоднозначними.

Вчені Дж. Хорват, Р. Грабовські зробили спробу емпірично перевірити висновки прихильників теорії залежності [8]. Виходячи з того, що проблеми розвитку периферії є результатом розширення промислово-розвиненого центру, периферія не має самостійного економічного життя у тому сенсі, що зміни в її економічній діяльності зумовлюються саме коливаннями економічної активності центру. Для перевірки цих тверджень ними була використана модель для виявлення потрясінь, що впливають на обсяги виробництва у країнах, що розвиваються. Для кожної країни, що розвивається, ці потрясіння були розподілені на стрибки внутрішнього попиту, пропозиції і екзогенних шоків, що відбуваються у центрі. Отримані результати були використані для визначення того, чи шоки у центрі мають позитивний або негативний вплив на обсяги виробництва країн периферії.

В авторській інтерпретації розвинений центр репрезентований країнами Великої сімки ОЕСР, а країни Південної і Східної Азії, Африки, Південної і Центральної Америки, Карибського басейну з широкою різноманітністю народів представляють периферію. Дослідники Дж. Хорват та Р. Грабовські отримали два типи різних результатів залежно від того, яким визначенням терміну залежність вони користуватися [8]. Якщо залежними країнами розглядалися ті країни, що розвиваються, виробництво в яких знизилось внаслідок зростання обсягів виробництва у центрі, то результати показують, що є тільки кілька країн, для яких це припущення підтверджується.

Інакше кажучи, існує лише кілька країн, де потрясіння від центру обумовлюють зміни в обсягах виробництва країн, що розвивається. Такими країнами, згідно отриманих висновків, є Малайзія, Індонезія, Ботсвана, Буркіна-Фасо і Маврикій. Ці країни були класифіковані як сильно залежні і з цієї точки зору залежність здається досить обмеженим явищем. Втім, даний підхід до трактування залежності можна інтерпретувати безвідносно до якості її наслідків. Справді, якщо зміни обсягів виробництва у тій чи іншій країні об'єктивно обумовлюються потрясіннями, що відбуваються у центрі, то навіть якщо вплив на конкретну країну і буде позитивним, це так само стає певною формою залежності. Без перебільшень, для цих країн економіка сильно залежить від сил і подій, що перебувають поза їхнім контролем.

Наведені вище міркування дають певне уявлення про основні ідеї, запропоновані теорією залежності. Деякі теоретики школи відмовилися від емпіричної перевірки теорії у цілому, стверджуючи, що аналізовані відносини є якісними, а не кількісними і, отже, їх неможливо виміряти кількісно. Г. Райзен, М. Грандес і Н. Піно намагалися емпірично перевірити положення й висновки теорії залежності [10]. Більшість з таких спроб були пов'язані з використанням регресійного аналізу, як правило, з використанням як незалежної змінної – залежності (від торгівлі, капіталу, іноземної допомоги), а як залежної змінної – розвитку або нерівності у суспільстві. На думку Л.-П. Хірша, більшість досліджень не змогли включити вплив розвинених країн на країни, що розвиваються саме з причини неможливості урахування часових лагів [9].

Дослідження Дж. Хорвата і Р. Грабовські намагались виправити цю ситуацію [8]. Основною метою їхнього дослідження став не опис каналів передачі, якими розвинені країни

впливають на країни третього світу, а емпірично оцінка впливу країн центру на темпи зростання країн периферії. Інакше кажучи, об'єктом їхнього вивчення стало виявлення як негативних, так і позитивних наслідків порушень, що відбуваються у країнах центру та їхній вплив на країни периферії.

З проведеного аналізу, вчені пропонують власну систему класифікації, згідно якої всі країни поділяються на такі:

- сильно залежні від центру країни, коли потрясіння, що відбуваються у центрі пояснюють сорок відсотків (або більше) від загального коливання обсягів виробництва у країнах периферії;
- слабо залежні від центру країни, якщо потрясіння у центрі відповідають за сорок і більше відсотків загальної зміни структури виробництва у країнах периферії;
- незалежні периферійні країни як незалежні від центру, коли потрясіння у центрі пояснюють менше сорока відсотків змін виробництва у периферійних країнах.

Втім, самі автори моделі, вважають її такою, що містить високий рівень апроксимацій та висновки якої не є достатньо інформативними. Апелюючи до Д. Сірса, вони намагаються дати відповідь на питання, чи може маленька не індустріалізована країна периферії отримати вигоду від належності до системи, в якій домінують країни центру [11]. Безумовно, це може трапитися у вузькому сенсі, бо дохід країни може зрости, але за рахунок структурної залежності. Таким чином, близькість загрожує підпорядкуванням економічній, військовій і культурній гегемонії.

Втім, модель Дж. Хорвата і Р. Грабовскі вимірює тільки ефект взаємодії економіки периферії з країнами центру та його вплив на реальні доходи країн периферії [8]. Природно, важливі моменти гегемонії та інших якісних характеристик не можуть бути оцінені за допомогою цієї моделі. Більше того, це дослідження не може оцінити вплив країн центру на економічну нерівність усередині країн периферії і через це на економічне зростання.

Висновки. По-справжньому в залежних економіках незалежні зростання і розвиток неможливі. Попри можливості отримання позитивного ефекту у короткотерміновій перспективі, ситуація залежності є шкідливою для тривалої перспективи розвитку в залежних країнах, що дозволяє трактувати залежність як структурну деформацію, якій властива певна специфіка накопичення капіталу, що полягає у нездатності проходженням повного циклу.

Залежно від того, яким саме визначенням терміну «залежність» користуватися, отримуємо два типи різних результатів. Якщо залежними країнами є країни, що розвиваються, які постраждали від зростання обсягів виробництва у центрі у тому сенсі, що виробництво у країнах, що розвиваються, знижується, то результати показують, що є тільки кілька країн, для яких це припущення підтверджується. Інакше кажучи, існує лише кілька країн, де потрясіння від центру обумовлюють зміни обсягу виробництва і потрясіння мають негативний вплив на обсяг виробництва країн, що розвивається. Ці країни були класифіковані як сильно залежні, і з цієї точки зору залежність здається досить обмеженим явищем.

Водночас, в ситуації, коли зміни обсягів виробництва у тій чи іншій країні обумовлюються потрясіннями, що відбуваються у центрі, навіть якщо вплив на конкретну країну є позитивним, це також інтерпретується нами як певна форма структурної залежності. Для таких країн економіка сильно залежить від сил і подій, що перебувають поза їхнім контролем.

На периферії мало зв'язків між різними секторами. Як підсумок, розширення одного сектора має незначний вплив через співвідношення попиту і пропозиції з рештою еконо-

міки, що виключає автоцентричний розвиток периферії. Більше того, відносини між центром і периферією є відносинами домінування першої над останньою, і саме це домінування посилюється за рахунок фінансової залежності.

Список використаних джерел:

1. Bauzon K.-E., Frederick A.-C. Dependency: History, Theory, and a Reappraisal [Electronic resource] / K.-E. Bauzon, A.-C. Frederick // Greenwood Press. – 1986. – Mode of access: <http://www.rxwlt.com/thread-1202194-9780313248603-1.html>.
2. Berberoglu B. The Political Economy of Development: Development Theory and the prospects for Change in the Third World [Electronic resource] / B. Berberoglu // SUNNY Press. – 1992. – Mode of access: <http://www.amazon.co.uk/Political-Economy-Development-Prospects-Radical/dp/0791409090>
3. Brewster H. Economic Dependence. A Quantitative Interpretation [Electronic resource] / H. Brewster // Social and Economic Studies. – 1973. – № 22. – Mode of access: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/27856560?uid=3739232&uid=2&uid=4&sid=21101722483463>.
4. Caporaso J. A. Dependence, Dependency, and Power in the Global System: a structural and behavioral analysis [Electronic resource] / J.A. Caporaso // International Organization. – 1978. – № 32. – Mode of access: <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=3214168>.
5. Cardoso F. H. The Consumption of Dependency Theory in the U.S. [Electronic resource] / F.H. Cardoso // Latin American Research Review. – 1977. – Vol. 12 (№ 3). – Mode of access: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2502466?uid=3739232&uid=2&uid=4&sid=21101722483463>.
6. Dos Santos T. The Structure of Dependence [Electronic resource] / T. Dos Santos // The American Economic Review. – 1970. – Vol. 60 (№ 2). – Mode of access: http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic925740.files/Week%202/Dos%20Santos_Structure.pdf.
7. Frank A.-G. Capitalism and underdevelopment in Latin America [Electronic resource] / A.-G. Frank. – Mode of access: <http://www.ucm.es/info/nomadas/4/gereyes1.htm>.
8. Horvath J. And Richard Grabowski Core' and Periphery' in the World Economy: An Empirical Assessment of the Dependence of Third World Growth on the Developed Countries [Electronic resource] / J. Horvath, R. Grabowski // International Economic Journal. – 1999. – Vol. 13 (№ 4). – Mode of access: http://147.46.167.195/~kiea/IEJ/vol13_4/w3.pdf.
9. Hirsch L.-P. Incorporation into the World Economy: Empirical Tests of Dependency Theory [Electronic resource] / L.-P. Hirsch // Greenwood Press, 1986. – Mode of access: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2502466?uid=3739232&uid=2&uid=4&sid=21101722483463>.
10. Reisen H. Macroeconomic policies: new issues of interdependence [Electronic resource] / H. Reisen, M. Grandes, N. Pinaud // OECD Development Centre Working Paper. – 2005. – № 241. – Mode of access: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/51gsjhvj76mv.pdf?expires=1361971738&id=id&accname=guest&checksum=15A5235D74B66FFB9D29BF85FCA2FC3F>.
11. Seers D.-E. Development Theory: Four Critical Studies [Electronic resource] / D.-E. Seers, W. Nafziger, D.-C. O'Brien, H. Bernstein. // International Development Review. – 1963. – 11(4) – Mode of access: <http://www.rrojasdatabank.info/widerconf/Nafziger.pdf>.